

Έργο Erasmus+ Στρατηγικές συμπράξεις επιμόρφωσης ενηλίκων
Eco-management: Γνώσεις του χθες, τεχνογνωσία του αύριο

Εθνολογικές έρευνες πεδίου

Οδηγίες για την πρώτη φάση της πειραματικής κατάρτισης

2017-1-FR01-KA204-037222

www.ecomanagement.eu

www.facebook.com/ecomanagement.eu

Το έργο υλοποιήθηκε με την στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
Για το περιεχόμενο του κειμένου την ευθύνη φέρει αποκλειστικά ο συντάκτης του, και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζει τη θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι εταίροι του έργου

Σύλλογος Alpes de Lumière (Προβηγκία-Γαλλία)

Ο σύλλογος προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον τοπικό πληθυσμό για τον πλούτο του τόπου, προτείνοντας κοινωνικούς, πολιτιστικούς και προσωπικούς δεσμούς μεταξύ τους με στόχο την ανάδειξη και ενδυνάμωση της περιοχής τους.

Courriel: contact@adl-asso.org

Site Internet: www.alpes-de-lumiere.org

Εταιρία EuroKoncept 21 (Σλοβακία)

Στόχος της εταιρίας αυτής είναι η υποστήριξη για την επαγγελματική ένταξη των ευάλωτων πολιτών και η υλοποίηση δράσεων τοπικής ανάπτυξης σε σχέση με τη διαχείριση και την προστασία της φυσικής κληρονομιάς.

Courriel: rri@slovanet.sk

Site Internet: www.eurokoncept21.sk

Gatehouse Development Initiative (Σκωτία)

Είναι οργάνωση εθελοντών που υλοποιεί προγράμματα για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού που έχουν σχέση με τη βελτίωση του περιβάλλοντος και την προώθηση της δομημένης και φυσικής κληρονομιάς.

Courriel: gdi@gatehouse-of-fleet.co.uk

Site Internet: www.gatehouse-of-fleet.co.uk

Ένωση κοινοτήτων Celavu Prunelli (Κορσική)

Η ένωση συνεργάζεται με φορείς για δράσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη και την αειφορία μιας οικονομίας που αναδεικνύει τους τοπικούς πόρους, την πολιτιστική κληρονομιά και την τοπική τεχνογνωσία, μέσω της δημιουργίας τοπικών δικτύων και αξιοποίηση των δεξιοτήτων και των πρωτοβουλιών που έχουν τοπικά αναπτυχθεί.

Courriel: contact@celavu-prunelli.fr

Red2Red consultores, S.L (Ισπανία)

Είναι μία ιδιωτική επιχείρηση συμβούλων που ιδρύθηκε το 2000 με στόχο να γίνει σημείο αναφοράς για τις εθνικές και τοπικές πολιτικές, να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα των δημοσίων οργανισμών και των τοπικών αρχών, στο πλαίσιο της βελτίωσης της δημοκρατικής, κοινωνικής και οικονομικής διακυβέρνησης.

Courriel: red2redconsultores@red2red.net

Site Internet: www.red2red.net

Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ηπείρου (ΠΕΔ Ηπείρου)

Η ΠΕΔ Ηπείρου είναι τοπικός, διοικητικός οργανισμός, Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικό Δικαίου με δημόσιο χαρακτήρα μη κερδοσκοπικό. Στοχεύει κυρίως στην υλοποίηση δράσεων που αφορούν την ποιότητα ζωής και την κοινωνική συνοχή, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Courriel: ecomangement@pedepirus.gr

Site Internet: www.pedepirus.gr

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
Η εθνολογική προσέγγιση: απόψεις-κλειδιά	5
Στόχος της δράσης «Εθνολογικές έρευνες πεδίου-πρώτη φάση της πειραματικής κατάρτισης (O3)	6
Ποιοι εμπλέκονται στην έρευνα	7
Αντικείμενο της έρευνας	8
Μεθοδολογία της έρευνας	9
Απαραίτητες συνθήκες	9
Προετοιμασία της έρευνας	9
Συνέντευξη	12
Επεξεργασία των στοιχείων: η μεταγραφή	13
Αυτοαξιολόγηση της φάσης εκπόνησης της έρευνας και της συμμετοχής	16
Έκθεση αναφοράς για τον πειραματισμό	17
Τεκμηρίωση	18
Παράρτημα I – Υπόδειγμα δήλωσης συναίνεσης	19
Παράρτημα II – Υπόδειγμα δελτίου συλλογής των στοιχείων για τις δεξιότητες	20
Παράρτημα III – Υπόδειγμα ερωτηματολογίου αξιολόγησης	21

Εισαγωγή

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί τις κατευθυντήριες γραμμές για την υλοποίηση της δράσης O3 –«Εθνολογικές έρευνες πεδίου πρώτη φάση της πειραματικής κατάρτισης» όπως προβλέπεται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου «Eco-management: Γνώσεις του χθές, τεχνογνωσία του αύριο», η διάρκεια της οποίας είναι 5 μήνες (Μάιος - Σεπτέμβριος 2018).

Το έργο Eco-management χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus + και έχει ως στόχο τη μεταβίβαση στις νέες γενιές τις γνώσεις και την τεχνογνωσία των παλαιότερων σ'ότι αφορά τη διαχείριση της περιοχής καθώς την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονταν ποιες επιπτώσεις είχαν στο περιβάλλον, τόσο η ανθρώπινη παρουσία, όσο και οι δραστηριότητές τους. Το εταιρικό σχήμα αποτελείται από δομές της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Σλοβακίας, της Ισπανίας και της Ελλάδας.

Ανάμεσα στις κύριες δράσεις του έργου Eco-management που θα υλοποιηθούν σε κάθε χώρα-εταίρο βρίσκουμε τις ακόλουθες :

- Μία συλλογή καλών πρακτικών μεταβίβασης από γενιά σε γενιά της τεχνογνωσίας που στοχεύει στη βιώσιμη διαχείριση και μια κοινή εργασία για τον εντοπισμό των καλών πρακτικών που αφορούν δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης για το περιβάλλον, μεταξύ των καταγεγραμμένων καλών πρακτικών
- Την πρώτη φάση του πειραματισμού: Μια εθνολογική έρευνα που θα υλοποιηθεί από τους νέους και τους ηλικιωμένους γνώστες παραδοσιακών τεχνικών
- Τη δεύτερη φάση του πειραματισμού: Μια δράση καθοδήγησης και συντονισμού για τη μεταβίβαση της γνώσης από γενιά σε γενιά

Τα παραπάνω προϋποθέτουν κοινή εργασία που θα φέρει σε επαφή τους παλιούς κατόχους της γνώσης, τους νέους πολίτες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ως προς την απασχόλησή τους ή κατοικούν σε δυσπρόσιτη περιοχή, και τις τοπικές κοινότητες. Μέσα από την επικοινωνία αυτή και την ανταλλαγή εμπειριών για την μεταβίβαση της γνώσης των παλιών προς τους νέους, οι κάτοχοι των γνώσεων (συνήθως ηλικιωμένα άτομα), θα αισθανθούν αναβάθμιση ως προς το ρόλο τους, οι νέοι θα δεχτούν υποστήριξη για τα προβλήματά τους και θα αποκτηθεί και μια κοινή συνείδηση για την προστασία, την ανάπτυξη και τη βελτίωση των χώρων κοινής χρήσης και θα γίνει προσπάθεια μετατροπής της παραδοσιακής τεχνογνωσίας σε κοινά εργαλεία για τη βιώσιμη διαχείριση.

Τέλος, το έργο, μέσα από τις διάφορες δράσεις, φιλοδοξεί να αναπτύξει έναν δημιουργικό διάλογο, διαχρονικό, μεταξύ των δημόσιων αρχών και των οργανωμένων ομάδων της κοινωνίας των πολιτών, γύρω από την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς έχει να δημιουργήσει ένα δίκτυο ευρωπαϊκού επιπέδου.

Η εθνολογική προσέγγιση: απόψεις-κλειδιά

Ετυμολογικά, ο ρόλος «εθνογραφία» (από τις λέξεις «έθνος» και «γράφω») σημαίνει την περιγραφή του τρόπου ζωής μιας κοινωνίας ή μιας ομάδας ατόμων μέσα στην κοινωνία. Η εθνογραφική προσέγγιση υποστηρίζει ότι τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι κανόνες και οι κοινές αξίες που αναπτύσσονται στο ίδιο περιβάλλον αφομοιώνονται από τα άτομα και καθορίζουν τον χαρακτήρα τους.

Τα άτομα που δέχονται ότι ανήκουν σε μια κοινή κοινωνική ομάδα, δέχονται ότι ανήκουν και σε μια κοινή δομή και λογική και επομένως μια ανάλυση και μια προσέγγιση ατομικού επιπέδου μας επιτρέπει να αποκτήσουμε και μια γενική άποψη.

Ως προς τις φάσεις της εθνογραφικής έρευνας, ο ανθρωπολόγος Jean-Pierre Olivier de Sardan υποστηρίζει ότι: *« Η επιτόπια έρευνα, η εθνολογική έρευνα, η κοινωνικο-ανθρωπολογική έρευνα, βασίζεται πολύ σχηματικά στο συνδυασμό τεσσάρων μεγάλων τύπων παραγωγής δεδομένων: τη συμμετοχική παρατήρηση (προετοιμασμένη διείσδυση των ερευνών στο καθημερινό πλαίσιο των ερευνών), τη συνέντευξη (αντιδράσεις στη συζήτηση που κατευθύνει ο ερευνητής), τις διαδικασίες ανασκόπησης (προσφυγή σε εργαλεία που προέκυψαν από συστηματική διερεύνηση) και τη συλλογή των γραπτών πηγών.*

Το κεντρικό στοιχείο της έρευνας αφορά τη διοργάνωση ενός αριθμού συνεντεύξεων, με μια εθνογραφική προσέγγιση: πρόκειται για συζητήσεις σε βάθος, όχι δομημένες, συστηματοποιημένες ή ανοιχτές με σκοπό την επεξεργασία των παλιών γεγονότων και των ιστοριών που σχετίζονται με τη γνώση της τέχνης των ερωτώμενων: Ιδιαίτερα σ' ότι αφορά την παραγωγική στους δραστηριότητα και τον τρόπο ζωής τους που τους συνδέει με τον τόπο και την ιστορία του.

Σε αντίθεση με τα συστηματοποιημένα ερωτηματολόγια που στοχεύουν στην παραγωγή κωδικοποιημένων απαντήσεων, η εθνογραφική έρευνα είναι μια συνομιλία χωρίς προκατασκευή, χωρίς να υπάρχει προαποφασισμένο γραπτό κείμενο, πράγμα που αποτελεί μια από τις τεχνικές της ποιοτικής έρευνας. Δηλ. η έρευνα δεν διέπεται από περιορισμένες ερωτήσεις ή απαντήσεις αλλά ο ερευνητής ρωτάει το άτομο για διάφορα θέματα που προκύπτουν από τις ίδιες τις απαντήσεις του.

Η βάση της τεχνικής συνίσταται στην πεποίθηση ότι ο συναισθηματικός παράγοντας είναι πιο βαθύς και σημαντικός από την διανοητικής διεργασίας συμπεριφορά: χάρη στην τεχνική αυτή, ο ερευνητής καταφέρνει να εκμαιεύσει πληροφορίες από το άτομο που ερωτάται, που αφορούν αυτά που εκείνο γνωρίζει, θεωρεί και πιστεύει.

Στο πλαίσιο του έργου Eco-management :

- Θα βασιστούμε στη δυνατότητα των νέων και άλλων τοπικών παραγόντων, με την υποστήριξη των εταίρων, να παίξουν το ρόλο «ερευνητών» που εφαρμόζουν μια διαδικασία συμμετοχικής παρατήρησης, για τους ίδιους τους τόπους τους.

- Θα πραγματοποιήσουμε επίσης μια συλλογή γραπτών στοιχείων που θα έχουν σχέση με τις δράσεις που περιγράφονται εν συνεχεία

Στόχος της δράσης: «Εθνολογικές έρευνες πεδίου – πειραματισμός: φάση1» (O3)

Οι στόχοι που επιδιώκονται για τη φάση 1 O3 του έργου είναι οι ακόλουθοι:

- Εμβάθυνση της γνώσης για τις τεχνικές που θα αποτελέσουν την «μετάδοση από γενιά σε γενιά» πληροφορία που θα προκύψει από τις μαρτυρίες των παλιών τεχνητών που γνωρίζουν την τέχνη.
- Προώθηση της συνεργασίας της κοινής προσπάθειας και της ανταλλαγής απόψεων και πληροφοριών μεταξύ των παλιών κατόχων της γνώσης, των νέων και των τοπικών φορέων, με έμφαση κυρίως προς την κατεύθυνση των νέων προκειμένου να αποκτήσουν γνώση του τόπου τους και της ταυτότητάς τους.
- Απόκτηση μιας σειράς δεξιοτήτων από τους νέους, που θα προκύψουν μέσα από την προετοιμασία, την εξέλιξη και τη μεταγραφή της εθνογραφικής έρευνας (οι άτυπες δεξιότητες περιγράφονται στην ενότητα 8 του «Οδηγού εφαρμογών». Παράλληλα όμως καθ'όλη τη διάρκεια του παρόντος τεύχους, οι πιο σημαντικές δεξιότητες θα υπογραμμίζονται για την κάθε φάση της εργασίας.

Ποιοι εμπλέκονται στην έρευνα

Κατά τη διάρκεια της εθνολογικής έρευνας θα εμπλακούν οι ακόλουθες ομάδες:

- Οι νέοι, με προτεραιότητα τις ηλικίες 18-25 ετών (όχι όμως αποκλειστικά), που εμφανίζουν δυσκολίες κοινωνικής και /ή οικονομικής ένταξης και οι οποίοι θα είναι οι κύριοι συμμετέχοντες στο πρώτο πειραματικό στάδιο.
- Οι ηλικιωμένοι και όσοι κατέχουν τις γνώσεις, που μαζί με τους νέους θα είναι επίσης οι κύριοι εμπλεκόμενοι στη φάση του πειραματισμού, κατά την οποία θα περιγράψουν τον τρόπο της δουλειάς τους καθώς και την ιστορία της περιοχής. Αν και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ως ηλικιωμένα τα άτομα άνω των 55 ετών, στο πλαίσιο του έργου Eco-management δεν έχει καθοριστεί ηλικιακή περίοδος θεωρώντας ότι και άτομα κάτω των 55 ετών έχουν καταφέρει να αποκτήσουν γνώσεις των παραδοσιακών τεχνικών από κάποιον παλιότερο, και ως εκ τούτου θεωρείται ότι κατέχουν μια ειδική γνώση. Τα δίκτυα των ηλικιωμένων τεχνιτών στην κάθε περιοχή έχουν δημιουργηθεί κατά τις προηγούμενες φάσεις του έργου (O1 και O2).
- Επιπλέον τα μέλη των τοπικών επιτροπών, δηλ. οι εκπρόσωποι των κέντρων απασχόλησης, κατάρτισης ένταξης, οι τοπικοί φορείς της βιώσιμης ανάπτυξης κ.λ.π. καθώς και οι πολίτες θα συμμετάσχουν στην πρώτη φάση του πειραματισμού
- Τέλος, οι εταίροι του έργου θα παίξουν ένα ρόλο υποστήριξης ώστε να υλοποιηθεί η εθνολογική έρευνα πεδίου σύμφωνα με τις κάποιες κατευθύνσεις του έργου και τα χαρακτηριστικά των περιοχών.

Σε κάθε περιοχή του εταιρικού σχήματος θα εμπλακούν 3 παλιοί τεχνίτες και 12 νέοι (πολίτες), κατά τη φάση αυτή του πειραματισμού.

Αντικείμενο της έρευνας

Σύμφωνα με τους άξονες που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του έργου Eco-management, οι θεματικές ενότητες, αντικείμενα της έρευνας κατατάσσονται ως εξής:

- Τεχνικές και τεχνογνωσία σε συνάρτηση με τον τόπο (αναστήλωση κατασκευών, ξερολιθιά, ασβέστης, αργιλικό κονίαμα καθώς παλιές τέχνες που αφορούν την επίπλωση, τις ρητίνες, τις αναστηλώσεις κ.λ.π.)
- Τεχνικές συντήρησης του φυσικού περιβάλλοντος: έννοιες που αφορούν το περιβάλλον (νερό, βιοποικιλότητα, χλωρίδα), τεχνικές προσεγγίσεις (αποψίλωση με τα χέρια, φύτευση, κλάδεμα, συντήρηση του πρασίνου). Ειδικότερα η εθνολογική έρευνα πεδίου θα επικεντρωθεί στα διάφορα θεματικά πεδία που εντοπίστηκαν από τους εταίρους κατά τη διάρκεια της δράσης του καταγισμού ιδεών.

Ειδικότερα η εθνολογική έρευνα πεδίου θα επικεντρωθεί στα διάφορα θεματικά πεδία που εντοπίστηκαν από τους εταίρους κατά τη διάρκεια της δράσης του καταγισμού ιδεών.

Ακολουθεί συνοπτικός πίνακας των γνώσεων και των παραγωγικών τεχνικών που εντοπίστηκαν από τους εταίρους:

Εταίρος	Παραγωγικές γνώσεις και τεχνογνωσία που εντοπίστηκαν

Μεθοδολογία της έρευνας

Απαραίτητες συνθήκες

Η προτεινόμενη μεθοδολογία που ακολουθεί, παρουσιάζει τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές και οι εταίροι έχουν όλη την ευελιξία να τις προσαρμόσουν στο δικό τους πλαίσιο και στον τόπο τους, διότι το περίγραμμα των κύριων εμπλεκόμενων (ηλικιωμένοι και νέοι) και οι δεξιότητες που θα μεταβιβαστούν, θα ποικίλλουν από περιοχή σε περιοχή.

Προτείνεται η διάρθρωση της εθνολογικής έρευνας πεδίου να εξελιχθεί με συναντήσεις και συζητήσεις που θα απευθύνονται σε άτομα κάποιας ηλικίας που κατέχουν τις γνώσεις, κατά τις οποίες οι νέοι θα συμμετέχουν ενεργά με τη συνεργασία άλλων τοπικών φορέων και με την υποστήριξη των εταίρων του έργου.

Αρχικά προτείνεται η οργάνωση τριών συζητήσεων με θέμα (τουλάχιστον) τρεις ειδικές ασχολίες: μία συζήτηση ανά άτομο/κάτοχο γνώσης, το οποίο θα συμμετέχει στη φάση αυτή.

Σε κάθε συζήτηση θα συμμετάσχουν τουλάχιστον τέσσερις νέοι, για να επιτευχθεί ο συνολικός αριθμός των 12 όπως προβλέπεται στο έργο. Όμως οι εταίροι θα έχουν την ευελιξία να οργανώσουν έρευνες ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες και τις ανάγκες των εμπλεκόμενων φορέων ώστε να επιτευχθεί ο τελικός στόχος που προβλέπει το έργο.

Η εξέλιξη αυτών των συναντήσεων/συζητήσεων προβλέπει μια προετοιμασία, κατά την οποία θα επιλεγούν οι γνώσεις και δεξιότητες και τα άτομα που τις κατέχουν. Επιπλέον, οι νέοι θα κάνουν μια πρώτη διερεύνηση καταγραφής στοιχείων που θα βασίζεται στη συμμετοχική παρατήρηση.

Μετά την ολοκλήρωση των συναντήσεων/συνεντεύξεων θα γίνει εργασία μεταγραφής των αποτελεσμάτων με τη μορφή ενός δελτίου ανά αντικείμενο και μια μικρή βιντεοταινία που θα παρουσιάζει τα βασικά σημεία της συνέντευξης.

Προετοιμασία της έρευνας

Η έρευνα στοχεύει να αναδείξει τις υπάρχουσες προσωπικές εμπειρίες, που πιστοποιούν μια πραγματικότητα μια και επαληθεύονται από πρακτικές που εφαρμόστηκαν επί πολλές δεκαετίες.

Σύμφωνα με την πρόταση για το έργο, κάθε εταίρος πρέπει να υλοποιήσει τουλάχιστον μια εθνολογική έρευνα ανά περιοχή με τελικό στόχο να συλλεγούν όλες οι γνώσεις και οι τεχνικές από άτομα που τις κατέχουν και να συνεργαστούν οι παλιοί τεχνίτες και κάτοχοι παραδοσιακών γνώσεων με τους νέους (δηλ. τους πολίτες) και τους τοπικούς φορείς

Η προετοιμασία της εθνολογικής έρευνας προβλέπει τις ακόλουθες φάσεις:

- A.1 Επιλογή των αντικειμένων της γνώσης και επαφή με αυτούς που τις κατέχουν.
- A.2 Συλλογή στοιχείων και αρχική παρατήρηση (άσκηση προετοιμασίας)
- A.3 Λεπτομερής καθορισμός κατάρτισης
- A.4 Προετοιμασία των συμμετεχόντων στις συζητήσεις

A.1 Επιλογή των αντικειμένων της γνώσης και επαφή με αυτούς που τις κατέχουν (seniors):

- Μετά τον καταιγισμό ιδεών που έγινε με τη Μικτή Ομάδα Συζητήσεων (O2), κάθε εταίρος διαθέτει έναν κατάλογο με πιθανές δεξιότητες που μπορούν να μεταβιβαστούν στους νέους. Η ανάλυση αυτών των συμπερασμάτων, με την υποστήριξη της επιτροπής και με τους τοπικούς φορείς θα οδηγήσει στην επιλογή των τριών δεξιοτήτων που θα αποτελέσουν το αντικείμενο της μεταβίβασης της τεχνογνωσίας.
- Αφού αποφασιστούν οι δεξιότητες, χρειάζεται να γίνει η επαφή με τους παλιούς κατόχους των δεξιοτήτων. Αυτό μπορεί να γίνει με την υποστήριξη των μελών της επιτροπής ειδικών που θα παίξουν το ρόλο του διαμεσολαβητή.

A.2 Συλλογή στοιχείων και αρχική παρατήρηση (άσκηση προετοιμασίας):

Αφού εντοπιστούν οι δεξιότητες προτείνεται μια άσκηση προετοιμασίας:

- Τα μέλη της επιτροπής ειδικών και/ή οι τοπικοί φορείς θα προμηθεύσουν την ερευνητική ομάδα με αρχειακές πληροφορίες που ενδεχομένως υπάρχουν διαθέσιμες και αφορούν στις δεξιότητες που έχουν επιλεγεί
- Οι εταίροι του έργου θα συντάξουν ένα δελτίο με την περίληψη της δεξιότητας (σε τι αφορά και/ή ποιος την εξασκεί). Αυτό το δελτίο θα δοθεί στους νέους ώστε να το συμπληρώσουν με τη μέθοδο της παρατήρησης στην περιοχή τους. Ιδιαίτερα οι νέοι θα κληθούν:
 - Να παρατηρήσουν αν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με την τεχνική/τη δεξιότητα στην περιοχή τους
 - Να ζητήσουν πληροφορίες από γνωστούς ή την οικογένειά τους, σχετικά με τη δεξιότητα
 - Να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν μια κατάσταση με ερωτήσεις πάνω στην τεχνική/δεξιότητα, τις οποίες θα θέσουν κατά τη φάση της έρευνας

10

A.3 Λεπτομερής καθορισμός κατάρτισης:

Κατά τη φάση αυτή, οι εταίροι του έργου θα εξετάσουν αναλυτικά μερικές απόψεις για την υλοποίηση των συνεντεύξεων. Ειδικότερα θα πρέπει να αποφασίσουν για κάποια θέματα:

- Μία περιγραφή ή καταγραφή θεμάτων προς συζήτηση: πρόκειται για πρόταση διενέργειας μιας εθνογραφικής συζήτησης δηλ. μιας ανοιχτής (μη δομημένης). Κατά συνέπεια, δεν είναι αναγκαίο να προϋπάρχουν λεπτομερώς οι ερωτήσεις, αλλά να γίνει προσπάθεια μιας ανοιχτής και ευέλικτης συζήτησης που θα προσαρμόζεται ανάλογα με την εξέλιξή της.
- Σε κάθε περίπτωση χρήσιμο είναι να καθοριστεί ένας κατάλογος με θέματα προς συζήτηση. Εν γένει προτείνεται να προσαρμοστεί η συζήτηση προς ένα μοντέλο «ιστορία της ζωής» όπου ο κάτοχος της δεξιότητας, μέσα από την ίδια τη βιογραφία του θα μπορέσει να μιλήσει για την τεχνική και τις δεξιότητες. Ενδεικτική πρόταση με θέματα προς συζήτηση είναι η ακόλουθη:

Πρόταση θεμάτων για συζήτηση: ιστορία της ζωής	
Παρουσίαση	Βασικά βιβλιογραφικά δεδομένα: ηλικία, οικογένεια, σύνδεση με την πόλη/τον τόπο
Δεξιότητα σε σχέση με τη βιογραφία	Αναπτυχθείσα δεξιότητα. Από πότε. Σχέση της δεξιότητας με τον τόπο/την κοινότητα. Πως ξεκίνησε αυτή η ενασχόληση, και με ποια συνεργασία. Μέχρι πότε εξασκήθηκε και γιατί διακόπηκε.
Περιγραφή των δεξιοτήτων	Πως γινόταν η εξάσκηση (ωράρια, είδη καθηκόντων, υλικά που χρησιμοποιούνταν, τι προϊόντα προέκυπταν, πως διατίθονταν); Ποιες ήταν οι πιο θετικές πλευρές αυτής της εργασίας; Ποια ήταν τα προβλήματα και οι δυσκολίες;
Η δεξιότητα στις σημερινές συνθήκες	Πως αναγνωρίζεται αυτή η δεξιότητα σήμερα; Τι θα προτείνατε σε κάποιους σχετικά με την τέχνη αυτή ειδικότερα τι θα προτείνατε σχετικά με την εκμάθηση του επαγγέλματος/δεξιότητα

- Σημαντικό επίσης είναι να έχει σκεφτεί ο ερευνητής από πριν τι στοιχεία ελπίζει να εκμαιεύσει και πως θα διαχειριστεί τη ληφθείσα πληροφορία. Ιδιαίτερα σ' ότι αφορά τη δημιουργία των βίντεο-σποτ, είναι σημαντικό να έχει προαποφασιστεί ποιο είδος μαρτυρίας θέλουμε να καταγράψουμε (βλ. τμήμα 9 του «οδηγού εφαρμογής»). Με βάση αυτό θα πρέπει να προσαρμοστεί το προτεινόμενο script και να αποφασιστεί ένα σχεδιάγραμμα με το τι θα καταγραφεί (π.χ. θα τραβήξουμε όλη τη συνομιλία, την παρουσίαση και το άτομο με ένα στοιχείο σχετικό με τη δεξιότητα και στη συνέχεια θα προστεθούν και άλλα αποσπάσματακ.λ.π.)
- Άλλα πρακτικά θέματα:
 - Άλλα πρακτικά θέματα:
 - Χώρος υλοποίησης της συνέντευξης: είναι σημαντικό να επιλεγεί ένας χώρος ήσυχος για την καλή εγγραφή και στον οποίο δεν θα υπάρξει διακοπή. Επίσης καλό θα είναι ο επιλεγείς χώρος να μην επηρεάζει τη συζήτηση.
 - Διάρκεια: είναι απαραίτητος υπολογισμός της διάρκειας της συνέντευξης. Αυτό βοηθά στην εκτίμηση παρεμβάσεων από τους εμπλεκόμενους φορείς. Μία ή μιάμιση ώρα είναι η συνήθης διάρκεια
 - Χρειάζονται επίσης πηγές ή διάφορα άλλα υλικά

A.4 Προετοιμασία των συμμετεχόντων στις συζητήσεις:

Χρειάζεται να δοθούν οι απαραίτητες πληροφορίες στους νέους και στους ηλικιωμένους για την καλή εκτέλεση των συνεντεύξεων

Προετοιμασία των ηλικιωμένων :

- Είναι σημαντικό να γνωρίζουν οι ηλικιωμένοι από πριν το χώρο και τη διάρκεια της συνέντευξης, να τους δοθούν πληροφορίες για το έργο και τα χαρακτηριστικά του (ενεργός συμμετοχή των νέων, στόχος «κατάρτιση» των πρωταγωνιστών κ.λ.π.)
- Χρειάζεται επίσης να γνωρίζουν για τα αναμενόμενα αποτελέσματα πράγμα που θα βοηθήσει στην παραγωγή του βίντεο

Προετοιμασία των νέων:

- Χρειάζεται να υπάρξει μια συζήτηση με τους νέους για να τους διευκρινιστούν:
 - Τα βασικά στοιχεία της υλοποίησης μιας συνέντευξης: θέματα προς συζήτηση. Προσδοκούμε να συμπληρωθεί ο φάκελος με προβληματισμούς/ερωτήματα που θα θέσουν οι νέοι κατά τη φάση της παρατήρησης.
 - Η ανάγκη της ενεργού ακρόασης με λήψη σημειώσεων ή με συγκέντρωση ιδεών και ο πρακτικός τρόπος για την εφαρμογή της.
 - Πως γίνεται εγγραφή με κινητό τηλ.:βασικές κατευθύνσεις για την εγγραφή, τι εγγράφουμε και πως (βλ.τμήμα 9 του «Οδηγού εφαρμογής»)

Κατά συνέπεια, αναμένεται μια ενεργός συμμετοχή των νέων στην φάση αυτή μέσα από την οποία η απόκτηση δεξιοτήτων θα είναι ειδικά προσανατολισμένη:

- Στην οργάνωση και τον σχεδιασμό
- Στη λήψη αποφάσεων
- Στην επικοινωνία και την ενεργή ακρόαση
- Στην ομαδική εργασία

Η συνέντευξη

Μετά τη φάση της προετοιμασίας που ήδη θα προβλέπει μια άσκηση παρατήρησης/στοχασμού εκ μέρους των πρωταγωνιστών του έργου θα πρέπει να εκπονηθεί η κυρίως έρευνα: Οι συνεντεύξεις με τους κατόχους των δεξιοτήτων. Προτείνεται η υλοποίηση τριών συνεντεύξεων, μια για κάθε ηλικιωμένο που συμμετέχει. Κάθε μια συνέντευξη συνδέεται με μια δεξιότητα. Προτείνεται η συμμετοχή τουλάχιστον τεσσάρων νέων σε κάθε συνέντευξη.

Η ενεργός συμμετοχή των νέων θα δώσει μια ιδέα για τις πραγματικές δυνατότητες σε κάθε τόπο ανάλογα με το σημείο εκκίνησης/το κίνητρο και το βαθμό της δυναμικής του τόπου.Το επιθυμητό σχήμα θα ήταν:

- Οι νέοι συμμετέχουν στην υλοποίηση της συνέντευξης με τον εταίρο του έργου και με τα μέλη της τοπικής επιτροπής ειδικών και διατυπώνουν κάποιες ερωτήσεις
- Οι νέοι κρατούν σημειώσεις και συγκεντρώνουν ιδέες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης
- Οι νέοι προβαίνουν στην εγγραφή της συνέντευξης (π.χ. κινητά τηλ.)

* Συμπληρωματική ενδιαφέρουσα πρόταση στο μέτρο του εφικτού θα ήταν η μια παραλλαγή της συνέντευξης όπου κατά τον διάλογο του νέου με τον παλιό τεχνίτη. Ο παλιός δίνει τη γνώμη του και την πληροφορία και ο νέος την μεταγράφει/στοχάζεται πάνω στο αντικείμενο με τη σημερινή αντίληψη της πραγματικότητας

Μερικές συμβουλές για την καλή εκτέλεση των συνεντεύξεων:

- Αρχικά θα ήταν χρήσιμο να γνωριστούν οι συμμετέχοντες μεταξύ τους και να γίνει μια σύντομη παρουσίαση του έργου και της πρώτης φάσης της πειραματικής κατάρτισης
- Χρειάζεται η σύμφωνη γνώμη των εμπλεκομένων για τη βιντεοσκόπηση και να γίνει γνωστός ο προβλεπόμενος χρόνος

- Για την καλύτερη εξέλιξη της έρευνας είναι δυνατόν να βοηθηθούν οι νέοι με τον ακόλουθο τύπο ερωτήσεων:
 - Περιγραφικές ερωτήσεις: τις ξεχωρίζουμε σε δύο είδη, τις πιο γενικές, με τις οποίες ζητάμε από τον ερωτώμενο να περιγράψει τη δεξιότητα που κατέχει ("Μπορείτε να μου περιγράψετε...;") και τις πιο ειδικές, για να συνδεθούν οι γενικές περιγραφές με την προσωπική εμπειρία, (γενικά μπορούμε να ζητήσουμε ένα εμπειρικό παράδειγμα από τον ερωτώμενο)
 - Ερωτήσεις που αφορούν τη γλώσσα ("Πως θα ονομάζατε;") ή αυτές που προϋποθέτουν ένα υποθετικό διάλογο πάνω σ'ένα θέμα
 - Δομικές ερωτήσεις που μας πληροφορούν πώς το ερωτώμενο άτομο οργανώνει τις γνώσεις του («Πόσα είδη ...;»)
 - Αντιθετικές ερωτήσεις που πληροφορούν για τις διαφορές μεταξύ των εννοιών για το ίδιο θέμα («Ποια η διαφορά μεταξύ...;»)
 - Ερωτήσεις ενθάρρυνσης με τη μορφή βεβαίωσης για το ενδιαφέρον ή άγνοιας ("Δεν το γνώριζα αυτό ...")

Τέλος, είναι βασικό να βεβαιωθούμε ότι γίνεται κατάλληλη βιντεοσκόπηση της συνέντευξης. Για το λόγο αυτό προτείνεται μια διπλή εγγραφή:

- Φωνητική εγγραφή.
- Εγγραφή με βίντεο από κινητό.

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης θα γίνεται και λήψη φωτογραφιών.

13

Κατά συνέπεια αναμένεται μια ενεργός συμμετοχή των νέων στη φάση αυτή της διαδικασίας μέσω της οποίας θα αποκτήσουν κατά τη φάση αυτή τις ακόλουθες γνώσεις:

- Επικοινωνία και κοινωνικές δεξιότητες.
- Ενεργή ακρόαση.
- Ομαδική εργασία, κατανομή των ρόλων και των ευθυνών μεταξύ των νέων που εμπλέκονται σε κάθε συνέντευξη.

Επεξεργασία των πληροφοριών: μεταγραφή

Ως επεξεργασία των στοιχείων των συνεντεύξεων, προτείνουμε τις ακόλουθες φάσεις:

- C.1 Μεταγραφή των καταγεγραμμένων πληροφοριών.
- C.2 Επεξεργασία των βιντεοσκοπήσεων.

C.1 Μεταγραφή των καταγεγραμμένων πληροφοριών

Η μεταγραφή των καταγεγραμμένων πληροφοριών θα δώσει τα στοιχεία για τη συμπλήρωση του δελτίου της δράσης αυτής. Αναμένεται για κάθε εταίρο να δώσει στοιχεία για τρεις δεξιότητες/τεχνικές γνώσεις και επομένως θα υπάρχουν τρία δελτία, ένα για κάθε ερωτώμενο ηλικιωμένο άτομο.

Προτείνεται να ακολουθηθεί η παρακάτω διαδικασία:

1. Οι νέοι που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις/συναντήσεις κάνουν μια νέα ακρόαση του περιεχομένου των συνεντεύξεων (που έχουν καταγραφεί ηχητικά και με βίντεο) και δημιουργούν αρχικά ένα πρόχειρο δελτίο που βασίζεται στις μαρτυρίες των ηλικιωμένων.
2. Η ομάδα έρευνας με την υποστήριξη των μελών της τοπικής επιτροπής ειδικών μπορεί να προτείνει συμπληρωματικό υλικό ή πληροφορία, προκειμένου να γίνει σύγκριση με τις μαρτυρίες, πράγμα που θα ενδυναμώσει την εργασία

Προτείνεται το ακόλουθο υπόδειγμα δελτίο:

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	
ΕΙΔΟΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΑΣ	
Όνομα της δεξιότητας/ τεχνογνωσίας	
I.-Περιγραφή των δραστηριοτήτων	<p>Μεταξύ άλλων μπορούν να περιγραφούν τα ακόλουθα στοιχεία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ποια είναι η δεξιότητα; - Ποιες τεχνικές/διαδικασίες χρησιμοποιείτε; - Σε ποια υλικά βασίζεστε; - Ποια προϊόντα προκύπτουν; Πως προωθούνται στην αγορά; - Πως οργανώνεται η δραστηριότητα; Ποια είναι τα μέλη της κοινότητας/οικογένειας που συμμετέχουν και ποια είναι η σχέση τους με τη διαδικασία παραγωγής ;
II.-Σύνδεση με τον τόπο	<p>Μεταξύ άλλων μπορούν να διευκρινιστούν και τα ακόλουθα θέματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σύντομη περιγραφή της ιστορίας της δραστηριότητας στον τόπο. Πως άρχισε να αναπτύσσεται και πως εξελίχτηκε; - Η δραστηριότητα απαιτεί τη χρήση πρώτων υλών που είναι χαρακτηριστικές της περιοχής; - Κατέχει η δραστηριότητα φυσική θέση στην περιοχή; <p>Τόπος και/ή είδος χώρου στον οποίο αναπτύσσεται</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τα προϊόντα/αποτελέσματα της δραστηριότητας δίνουν ευκαιρίες για ανάπτυξη στην περιοχή και άλλων δραστηριοτήτων και/ή παραδοσιακών εκδηλώσεων (γιορτές, στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς...)
	<p>Σχετικά με αυτό το ζήτημα μπορούν να αναφερθούν μεταξύ άλλων:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ευνοϊκά στοιχεία για την ανάπτυξη της δραστηριότητας (π.χ. το περιβάλλον, η πρώτη ύλη κ.λ.π.) και οι κύριοι περιορισμοί/απειλές - Ειδική αναφορά για τη βιωσιμότητα της δραστηριότητας: <p>Ευκαιρίες προώθησης των προϊόντων, δυνατότητες</p>

<p>III. Ευκαιρίες και όρια στις σημερινές συνθήκες</p>	<p>αναπροσαρμογής/ανακατεύθυνσης της δραστηριότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάγκες για την νέα εκκίνηση: <ul style="list-style-type: none"> ο Ποιες συνθήκες απαιτούνται για να υπάρξει δυνατότητα προώθησης αυτής της δραστηριότητας; Αρχικές επενδύσεις/υλικά κ.λ.π. ο Ποιοι άλλοι θα πρέπει να εμπλακούν και με ποιο τρόπο να αναπτύξουν τη δραστηριότητα αυτή; (π.χ. απαιτείται κάποια άδεια , κατάλληλος χώρος) - Καλή φήμη, αποδοχή: <ul style="list-style-type: none"> ο Ποια είναι η αξιολόγηση /αντίληψη της τοπικής κοινωνίας για την δραστηριότητα αυτή; Πως αξιολογείται ως σημαντική ώστε να μεταβιβαστεί η γνώση της; ο Πως μπορούμε να ενισχύσουμε την αξία της ευκαιρίας αυτής; ο Τι είδους marketing/διαφήμιση απαιτείται;
<p>IV.-Δυνατότητα οργάνωσης μαθημάτων κατάρτισης για τη δραστηριότητα αυτή</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Πόσα άτομα γνωρίζουν την ύπαρξη αυτής της δραστηριότητας; - Ποια βασικά στοιχεία απαιτούνται για την εκκίνηση αυτής της δραστηριότητας; <ul style="list-style-type: none"> ο Θεωρητικά και πρακτικά στοιχεία ο Υλικά και/ή εγκατάστασης ο Άτομα που θα πρέπει να συμμετέχουν - Ποιες φάσεις κατάρτισης απαιτούνται μετά από την πρώτη αυτή προσπάθεια; - Πόσοι τρόποι εκμάθησης συνιστώνται; - Ποια είναι η αναμενόμενη εξέλιξη;

Το υπόδειγμα του δελτίου που πρέπει να συμπληρωθεί βρίσκεται στο ΠαράρτημαII.

C.2 Βιντεοσκοπήσεις :

C. Οι νέοι θα εργαστούν για την υλοποίηση μιας βιντεοταινίας που θα ακολουθήσει τις υποθέσεις του οδηγού εφαρμογής (τμήμα 9 του «Οδηγού εφαρμογής»)

Προκειμένου να απαντηθούν οι απαιτήσεις του προγράμματος Erasmus +, οι βιντεοταινίες θα πρέπει να εμφανίζουν τα λογότυπα του προγράμματος Erasmus + και του έργου Eco-management, καθώς και τη δήλωση της Επιτροπής.

Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων των συνεντεύξεων.συναντήσεων με τον καθένα από τους ηλικιωμένους/κατόχους της γνώσης, θα ενδυναμώσει την άσκηση ως προς την πληροφόρηση/γνωριμία με τις τοπικές δεξιότητες που ανέλαβαν να διερευνήσουν οι νέοι. Κατά συνέπεια, αναμένεται μια ενεργός συμμετοχή των νέων σ'αυτή τη φάση της διαδικασίας και μια ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη των ακόλουθων δεξιοτήτων.

- Δυνατότητα ανάλυσης και κριτικής προσέγγισης: ανάλυση των ακροάσεων και μεταγραφή
- Δημιουργικότητα και δεξιότητες σχετικές με τις νέες τεχνολογίες

Αυτοαξιολόγηση της φάσης της εργασίας και της συμμετοχής

Τέλος πριν από τις επόμενες φάσεις υλοποίησης του έργου είναι αναμενόμενο από τους νέους και τους παλιούς τεχνίτες να συζητήσουν και να αναλύσουν μαζί τα αποτελέσματα της έρευνας, απαντώντας σε ερωτήσεις του τύπου:

- Κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι από την εργασία που έγινε και τι προτείνουν για τη βελτίωση στο μέλλον, πράγμα που θα είναι πολύ χρήσιμο για την υλοποίηση των μελλοντικών δράσεων των εταιρών του έργου
- Ποιος θα ήταν ο καλύτερος τρόπος για τη μεταφορά της δεξιότητας:
 - Ανάλυση των στοιχείων που προκύπτουν από την έρευνα.
 - Προτάσεις και προσεγγίσεις που προτείνονται στον «οδηγό εφαρμογής» θα πρέπει να εξεταστούν για την αξιολόγηση της σχέσης τους με το ειδικό αντικείμενο.

Για την επίτευξη της αξιολόγησης, οι παλιοί τεχνίτες και οι νέοι, θα συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης για να συγκεντρωθούν οι γνώμες τους, οι συμβουλές, οι προτάσεις για τη βελτίωση της μεταφοράς των δεξιοτήτων ή για άλλες απόψεις της πειραματικής φάσης.

Θα γίνει σύνθεση των αποτελεσμάτων και θα περιληφθούν στην έκθεση/αναφορά για την πειραματική κατάρτιση που θα υλοποιήσουν οι εταίροι όταν ολοκληρωθεί η πρώτη φάση του πειραματισμού.

Ο τύπος ερωτηματολογίου βρίσκεται στο Παράρτημα III.

Έκθεση/αναφορά για τον πειραματισμό

Στο τέλος της πρώτης φάσης του πειραματισμού οι εταίροι θα συντάξουν μία έκθεση για τη σύνθεση των αποτελεσμάτων τους.

Η έκθεση θα έχει το ακόλουθο περιεχόμενο:

- Εισαγωγή,
- Μεθοδολογία που εφαρμόστηκε (πληροφορία για τους ωφελούμενους, το περιεχόμενο, τον χώρο των συνεντεύξεων, τις φάσεις της εθνολογικής έρευνας κ.λ.π.),
- Δελτία συλλογής της πληροφόρησης (που συλλέχτηκαν κατά τη φάση του πειραματισμού),
- Αποτελέσματα (περιλαμβανομένων και των ερωτηματολογίων αξιολόγησης),
- Συμπεράσματα
- Παράρτημα (τεκμηρίωση)

Τεκμηρίωση

Οι εταίροι θα διαθέτουν τα ακόλουθα στοιχεία τεκμηρίωσης:

- Φωτογραφίες
- Ηχητικό αρχείο
- Βιντεολήψεις
- Δελτία καταγραφής δεξιοτήτων
- Συμπληρωμένα ερωτηματολόγια αξιολόγησης
- Παρουσιολόγια
- Πηγές και υλικό που χρησιμοποιήθηκε

Παράρτημα Ι – Υπόδειγμα δήλωσης συναίνεσης

Άδεια για τη χρήση της εικόνας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου Eco-Management

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος
Όνομα Επώνυμο

Κάτοικος: (Διεύθυνση)

Γεννηθείς: Ημερομηνία, τόπος

ΑΔΤ:

Δηλώνω ότι

19

Παράρτημα II – Υπόδειγμα δελτίου συλλογής στοιχείων για τις δεξιότητες

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	
Όνομα της δεξιότητας	
I.-Περιγραφή	
II.-Σχέση με τον τόπο	
III.- Ευκαιρίες και όρια στις σημερινές συνθήκες	
IV.- Δυνατότητα οργάνωσης μιας κατάρτισης για τη δραστηριότητα αυτή	

Παράρτημα III – Υπόδειγμα ερωτηματολογίου αξιολόγησης

- Συνθήκες οργάνωσης της συλλογής των δεξιοτήτων

Προβλεπόμενος χρόνος για τη συλλογή των στοιχείων για τις δεξιότητες

επαρκής ανεπαρκής
|_| |_|

Οργάνωση των συναντήσεων με τους παλιούς τεχνίτες

Πολύ ικανοποιητική Μάλλον ικανοποιητική Μάλλον όχι ικανοποιητική Καθόλου ικανοποιητική
|_| |_| |_| |_|

Αν μάλλον μη ικανοποιητική ή καθόλου ικανοποιητική εξηγήστε τους λόγους :

.....
.....
.....

Οργάνωση της συλλογής της πληροφορίας (συνέντευξη, βιντεοσκόπηση)

Πολύ ικανοποιητική Μάλλον ικανοποιητική Μάλλον όχι ικανοποιητική Καθόλου ικανοποιητική
|_| |_| |_| |_|

Αν μάλλον μη ικανοποιητική ή καθόλου ικανοποιητική εξηγήστε τους λόγους :

.....
.....
.....

21

- Το περιεχόμενο της μεταβίβασης των γνώσεων

Έμαθα καινούργια πράγματα

Συμφωνώ απόλυτα Μάλλον συμφωνώ Μάλλον δεν συμφωνώ Δεν συμφωνώ καθόλου
|_| |_| |_| |_|

Αν μάλλον ή καθόλου δεν συμφωνώ, εξηγήστε τους λόγους :

.....
.....
.....

Θεωρώ ότι αυτό που έμαθα θα μου είναι αργότερα χρήσιμο

Συμφωνώ απόλυτα Μάλλον συμφωνώ Μάλλον δεν συμφωνώ Δεν συμφωνώ καθόλου
|_| |_| |_| |_|

Αν μάλλον ή καθόλου δεν συμφωνώ, εξηγήστε τους λόγους :

.....
.....
.....

Αισθάνομαι ικανός - ή κι εγώ με τη σειρά μου να μεταβιβάσω αυτό που έμαθα
Συμφωνώ απόλυτα Μάλλον συμφωνώ Μάλλον δεν συμφωνώ Δεν συμφωνώ καθόλου

Αν μάλλον ή καθόλου δεν συμφωνώ, εξηγήστε τους λόγους :

.....
.....
.....

- Συνολικό επίπεδο ικανοποίησης

Πολύ ικανοποιητικό Μάλλον ικανοποιητικό Μάλλον όχι ικανοποιητικό Καθόλου ικανοποιητικό

Αν μάλλον ή καθόλου δεν συμφωνώ, εξηγήστε τους λόγους :

.....
.....
.....

- Υποδείξεις/συμβουλές

Αν θα έπρεπε να επαναλάβω την ίδια άσκηση θα έκανα με διαφορετικό τρόπο τα παρακάτω :

.....
.....
.....
.....
.....
.....